

Melléklet TANULÓI FELADATLAP

1. feladat

Olvassátok el Spiegel Ernő élettörténetének első részét, majd válaszoljatok a kérdésekre!

Spiegel Ernő és Magda 1915. január 5-én, az I. világháború kellős közepén látta meg a napvilágot egy kárpátaljai zsidó családban. A háborús helyzetre való tekintettel édesanyjuk, Spiegel Sára Munkácsról Budapestre költözött és ott adott életet az ikreknek, míg férje, Izrael az Osztrák-Magyar Monarchia hadseregében harcolt.

Sára néhány hónap elteltével visszaköltözött Munkácsra kisbabaival, ahol a Spiegel család nagy része élt és ahol az ikrek, majd később született két öccsük is felnevelkedett.

Az első világháború után Kárpátalja csehszlovák fennhatóság alá került, Munkács lakosságának innentől az új állam elvárásaihoz, a változó politikai és gazdasági kihívásokhoz kellett alkalmazkodnia. Az impériumváltás után a munkácsi zsidók megtanulták felismerni és értékelni a csehszlovák állam által nyújtott előnyöket, és hamarosan annak lojális polgáraivá és szótárszólóivá váltak Kárpátalján.

Munkácson alapvetően hagyománytisztelő zsidó közösség élt. A város rabbija ekkor Hayyim Eleazar Shapira, egy erős és

ultrakonzervatív személyiség volt, aki harcot folytatott a modernizáció ellen. Amikor 1924. augusztus 11-én letették az új Héber Gimnázium alapkövét –amit a modern cionista mozgalom központjának tartottak–, Shapira rabbi összegyűjtötte híveit és átkot mondott az új iskola teljes személyzetére, valamint a gyermekeiket ide küldeni szándékozó szülőkre. A szülők között volt Spiegel Sára és Izrael, aki két fiatalabb fiukat, Dovot és Jehudát járatták a Héber Gimnáziumba.

A két világháború közötti időszakban a Spiegel család viszonylagos jólétben élt, különösen ahhoz képest, amilyen szegénység volt jellemző az őket körülvevő családok körében. Az édesapa könyvelő volt egy munkácsi szeszfőzdeben, az édesanya a háztartást vezette, ahogy annak idején a legtöbb nő. „Munkácson nagy dolog volt, hogy egy zsidónak állandó állása van. Kárpátalján nagyon rossz volt a helyzet. Az emberek nagyon szegények voltak. De a helyzetünk, hála Istennek, nem volt túl rossz; mondhatni akár jó is volt” – emlékezett vissza Spiegel Ernő.

A családi kapcsolatok erősek voltak. Bár Spiegelék ortodox zsidók voltak, az apa óvatosan nyitott az ortodox életforma mellett megjelenő modernitás felé, az ikreket az általános iskola után a munkácsi kereskedelmi

iskolába küldte, amely nem zsidó intézmény volt. Nyilvánvaló volt, hogy Ernő legidősebb fiúként apját követve könyvelő lesz. Ekkor fedezte fel először a számolásban való jártasságát, valamint a rendhez és a pontossághoz való érzékét.

1936-ban a Spiegel család két legidősebb gyermeke, Magda és Ernő elhagyták a szülői házat. Magda férjhez ment és hamarosan megszületett kisfia, Smuel. Ernőt behívták a csehszlovák hadseregbe. Amikor kiderült, hogy Ernő kitűnően végzett a kereskedelmi iskolában, felettesei a tiszti akadémiára küldték tanulni, ahol kitűnt nyelvtudásával, műveltségével és intelligenciájával. Zsidó származása miatt sokszor zaklatták, mégis életének erre a szakaszára meglepéssel gondolt vissza. A tiszti tanfolyam elvégzése után hazakerült.

1938-ban Kárpátalját visszacsatolták Magyarországhoz. Az újabb impériumváltás zsidóellenes intézkedések sorát jelentette a kárpátaljai zsidóság számára. A zsidó közösségen belüli gazdasági problémák jelentős részét a férfiak számának folyamatos csökkenése okozta, mivel – különösen 1941 nyarától – egyre többen kerültek besorozásra a magyar hadsereg munkaszolgálatos egységeibe. A Spiegel családot is nagymértékben érintették a változások, 1942-re az apa, Izrael kivételével valamennyi férfi munkaszolgálatos egységekben szolgált, csak Jehudának, a legfiatalabb testvérnek sikerült Budapestre menekülnie és hamis személyazonossággal ott tartózkodnia. Ernőt a hadseregben megfosztották tiszti rangjától. Miután Magyarország 1941 áprilisában belépett a háborúba a zsidók helyzete a munkaszolgálatban tovább romlott: megfosztották őket egyenruhájuktól és árulkodó sárga vagy fehér karszalag viselésére kényszerítették őket, aminek következtében fizikai atrocitások célpontjaivá váltak. Spiegel Ernő körülbelül öt év katonáskodás és másfél év munkaszolgálat után 1943-ban térhetett vissza szülővárosába, Munkácsra.

Az újabb tragikus fordulatot Magyarország német megszállása jelentette 1944-ben, minek következtében elkezdődött a kárpátaljai zsidók gettóba zárása, maradék értékeik elkobzása, majd a meggyötört embereket Auschwitzba deportálták.

Az auschwitz-birkenau-i táborba érkező zsidók közül az ikreket kiválogatták a tábor náci „orvosa”, Josef Mengele számára, aki különféle kísérleteket hajtott végre a gyerekeken. Ernőt és ikertestvérét, Magdát is elválasztották szeretteiktől. Szüleiket és Magda kisfiát, Smuelt azonnal meggyilkolták. A táborba érkezésük után Mengele az akkor 29 éves Spiegel Ernőre bízta az 1944 nyarán többnyire Magyarország területéről a táborba érkező fiú ikerpárok felügyeletét.

a) Milyen embernek látjátok Spiegel Ernőt mindabból, amit eddig megtudtatok róla? Írjátok három jellemző melléknevet és indokoljátok döntéseiteket!

jellemző melléknevek	indoklás

b) A szöveg alapján gondoljátok át és gyűjtsétek össze, hogy élete első szakaszában milyen döntési helyzetekbe kerülhetett!

döntési helyzetek	indoklás

c) Gondolkodjatok el azon, hogy az ikrek felügyelőjeként vajon milyen döntési helyzetekbe kerülhetett! Írjátok le röviden gondolataitokat!

2. feladat

A videóklip segítségével töltsétek ki a táblázatot!

Döntési helyzet	
Döntés	
Döntés hatása egyéni szinten	
Döntés hatása csoport szinten	
Döntéssel járó kockázatok	

3. feladat

Most nézzetek rá a kitöltött táblázatra! Gondoljátok végig Spiegel Ernő mozgásterét, amelyben döntéseit meghozta, a kockázatokat és a következményeket!

a) Milyen karakterjegyek szükségesek szerintetek ezeknek a döntéseknek a meghozatalához? Írjatok három jellemző melléknevet!

b) Mit üzen Spiegel Ernő története a döntések meghozataláról extrém és nem extrém helyzetben? Fogalmazzatok meg gondolataitokat 4-5 mondatban!
